

Bloem

Samenvatting

Goede kans op een baan in tuincentrum-branch

Het ziet er goed uit voor de tuincentra: ondanks de economische crisis en branchevreemde concurrentie blijft de omzet stijgen. Er is voldoende werkgelegenheid in de branche voor werknemers met een mbo-diploma groene detailhandel. Hoewel het aantal deelnemers van opleidingen in de sector bloem stijgt, kiest slechts een klein aantal deelnemers daarbinnen voor de richting tuincentrumbranche/groene detailhandel. Branchevereniging en scholen hebben het initiatief tot een nieuwe opleiding genomen, gericht op het vergroten van de instroom van nieuw personeel in de sector.

- Ondanks de economische crisis groeit de branche nog steeds qua omzet.
- Het aantal werkzame personen in de branche stijgt al tien jaar.
- De verwachting is dat het aantal werkzame personen zal blijven stijgen.
- Het aantal deelnemers van opleidingen in de sector bloem stijgt.
- Het aantal gediplomeerden in de sector bloem daalt vooralsnog, maar stijgt in de toekomst door de toename van het aantal deelnemers.
- In heel Nederland is voor gediplomeerden in de groene detailhandel een goede kans op een baan in de tuincentrumbranche.

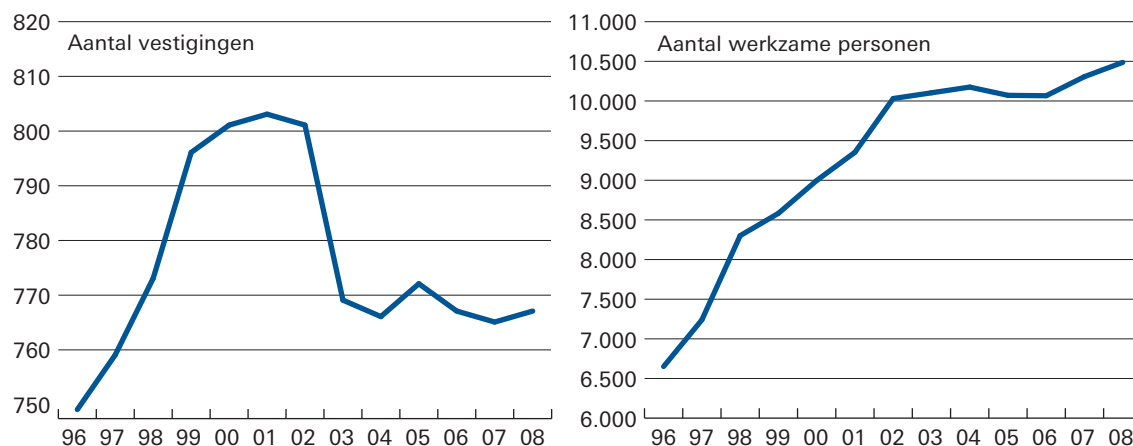
Omschrijving van de tuincentrumbranche

De deelsector tuincentrumbranche beslaat het geheel van groen- en tuincentra in de tuin-retail. Nederland kent landelijke ketens, regionale ketens, zelfstandige bedrijven en tuincentra die een onderdeel van bouwmarkten zijn. In de Structuurnota Tuincentra uit 2007 worden vier typen tuincentra onderscheiden:

- type 1, groencentrum, vaak voortgekomen uit een kwekerij. De verkoop van planten staat centraal en wordt aangevuld met potten, aarde en bemestingsstoffen.
- type 2, traditioneel tuincentrum, de verkoop van alles wat met de tuin te maken heeft inclusief dieren, tuinmeubelen en kerstmarkt.
- type 3, tuincentrum dat sterk inspeelt op woontrends en buitenleven, wellness et cetera.
- type 4, tuincentrum dat naast de verkoop van bovengenoemde artikelen ook voorziet in de behoefte van consumenten aan vermaak en beleving.

De tuinbranche kent een hoge organisatiegraad: ongeveer 70% van de tuincentra is aangesloten bij een in- en/of verkooporganisatie.

Waren er in 2002 nog 812 vestigingen van tuincentra¹, sinds 2003 is het aantal bedrijfsvestigingen nagenoeg stabiel gebleven met gemiddeld 777 bedrijfsvestigingen. In 2008 zijn er in Nederland 776 vestigingen (zie figuur 1).

Figuur 1: Aantal bedrijfsvestigingen en werkzame personen tuincentra (Bron: LISA).

¹ Ondernemingen met als hoofdactiviteit 'tuincentra': BIK'95 code=52492 (Bedrijfsindeling Kamers van Koophandel).

Het aantal werkzame personen in de sector is sinds 1996 gestegen. De grootste stijging vond plaats tussen 1996 en 2002, gelijk opgaand met de groei van het aantal vestigingen. Na 2002 is het aantal werkzame personen in de sector nog licht gestegen. In 2008 zijn in de sector ongeveer 10.500 personen werkzaam. Gemiddeld zijn er 13,5 werkzame personen in dienst per vestiging. Bij ongeveer 50% van de vestigingen is een klein aantal werknemers (maximaal vier) in dienst. In verhouding bevinden zich de meeste vestigingen (210) en werkzame personen (2.789) in het district Oost (zie tabel 1). In bijlage 1 is het aantal vestigingen per RPA-cluster vermeld.

District	Aantal vestigingen 2008	Aantal werkzame personen 2008
Noord	115	1.095
Oost	210	2.789
Midden-West	125	2.333
Noord-West	83	1.288
Zuid-West	91	1.500
Zuid-Oost	152	1.482
Totaal	776	10.487

Tabel 1: Aantal vestigingen en werkzame personen per district in 2008 (Bron: LISA).

Trends en ontwikkelingen

Tuin steeds belangrijker

De tuin, tuinieren en de tuin als leefomgeving worden steeds belangrijker gevonden. De tuin is een verlengstuk van de woning en voorziet in een behoefte om buiten te kunnen leven en te genieten. Consumenten blijven en willen (meer) besteden aan ‘gezelligheid’ rond het huis. Er is met name toenemende belangstelling voor het niet-levende assortiment. Tuincentra spelen op deze behoefte in door het assortiment van levende producten, zoals planten, uit te breiden met producten die passen bij deze nieuwe lifestyle: producten om buiten te koken en te tafelen, sfeer te maken, kleine meubelen en wellness-producten, zoals sauna’s en baden. Voor veel producten geldt dat de consument op zoek is naar gemak en comfort. Maar ook duurzaamheid en milieuvriendelijkheid zijn van invloed op de aankopen van de consument. Vormgeving en inrichting van het tuincentrum maken het winkelen steeds meer een beleving.

Branchevervaging

Bij de tuincentra zelf heeft het assortiment zich behoorlijk uitgebreid. Daar tegenover staat dat bedrijven in andere branches, zoals woonwarenhuizen en bouwmarkten hun assortiment ook uitbreiden met groene, levende producten. De concurrentie van branchevreemde aanbieders neemt toe en de grens tussen groene en niet-groene detailhandel vervaagt. De tuincentra proberen zich te onderscheiden door in te zetten op hun vakdeskundigheid en het aanbieden van kwaliteitsproducten.

Crisis

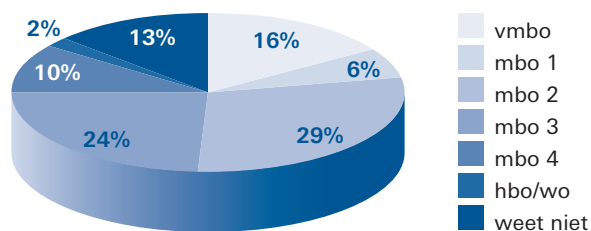
Als een van de weinige branches in de detailhandel doorstaat de tuinbranche de economische crisis goed. Al sinds 2005 groeit de omzet van de tuincentra. Er is zelfs sprake van een sterke groei vergeleken met de omzet in de totale detailhandel en de non-food detailhandel.

In 2008 werd in Nederland 4,2 miljard euro uitgegeven bij tuincentra, bouwmarkten, kwekerijen en andere verkopers van planten, meubels en barbecues. Dat is drie procent meer ten opzichte van 2007. Opvallend is dat de consument meer besteedt aan de niet-levende producten zoals tuinmeubelen, tuingereedschap en barbecueartikelen. In de eerste helft van 2009 was de omzet vergelijkbaar met die uit dezelfde periode in 2008. De branche blijft wel sterk afhankelijk van het weer en de seizoenen.

Kenmerken van de arbeidsmarkt

In juni 2009 deed Aequor landelijk telefonisch onderzoek onder 241 bedrijfsvestigingen van tuincentra. De steekproef is getrokken uit het register van leerbedrijven van Aequor. Het gaat hier om bedrijven die erkend zijn in de categorie tuincentrumbranche/groene detailhandel. De steekproef omvat ruim een derde van het aantal geregistreerde leerbedrijven in de tuincentrumbranche. Van de 241 bedrijven die hebben deelgenomen, hebben er 228 personeel in dienst (of willen dit jaar personeel in dienst nemen). Dertien bedrijven geven aan dit jaar geen personeel in dienst te (willen) hebben. Bijna alle bedrijven (91%) hebben medewerkers in dienst met (jaar)contracten. Een kleine twintig procent werkt (daarnaast) met uitzendkrachten of seizoenswerkers.

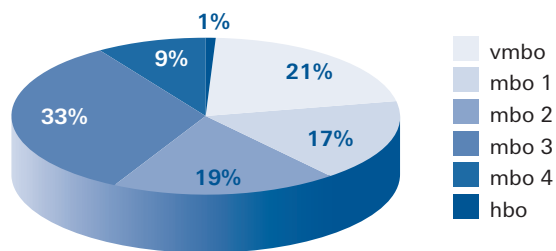
In figuur 2 is het opleidingsniveau van de huidige werknemers weergegeven. Bij de bedrijven in de steekproef waren op dat moment 2.355 werknemers in dienst; gemiddeld 12,5 werknemer per bedrijf. Ongeveer twintig procent van de werknemers is werkzaam zonder een startkwalificatie (een startkwalificatie is een diploma op tenminste mbo-niveau 2). Bijna tweederde van de werknemers (63%) heeft een mbo-opleiding op niveau 2, 3 of 4.

Figuur 2: Opleidingsniveau van 2.355 werknemers tuincentra 2009 (n=189).

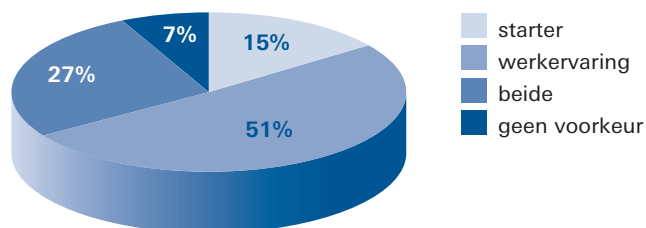
Werkgelegenheid 2009 en 2010

Ruim de helft van de bedrijven met personeel geeft aan vacatures te hebben (gehad) in 2009. Het aantal vacatures bij de aan het onderzoek deelnemende bedrijven lag in 2009 op 349 in totaal. Het gemiddelde aantal vacatures per bedrijf met personeel is anderhalf. Bij een derde van de vacatures wordt gevraagd naar een medewerker met mbo-niveau 3 (zie figuur 3). Opvallend is dat er veel vacatures zijn waar een medewerker zonder startkwalificatie (vmbo en mbo-niveau 1: 38%) op kan reageren. Een mogelijke verklaring is dat bedrijven moeilijk aan vakmensen kunnen komen en daarom nieuw personeel zelf opleiden. Van de bedrijven geeft 40% aan dat een diploma een vereiste is. Deze eis geldt met name voor de functies op mbo-niveau 3 en 4. Ongeveer 40% van de vacatures voor 2009 betreft een uitbreidingsvraag.

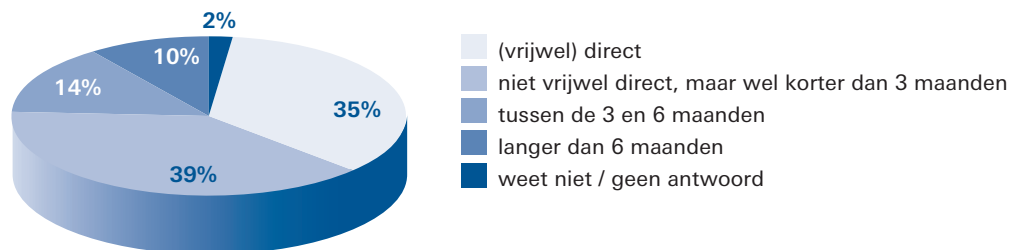
Figuur 3: Gevraagd opleidingsniveau van 307 vacatures 2009 (n=121).

Bij meer dan de helft van de bedrijven gaat in 2009 de voorkeur uit naar een medewerker met werkervaring. Bij 15% van de bedrijven met vacatures wordt specifiek een starter op de arbeidsmarkt gevraagd (zie figuur 4).

Figuur 4: Gevraagde ervaring door bedrijven (n=115).

Uit het vacatureonderzoek blijkt dat het ongeveer driekwart van de bedrijven lukt om de vacatures vrijwel direct of binnen drie maanden in te vullen. Bij 24% van de bedrijven staat een vacature langer dan drie maanden open (zie figuur 5). Voor bijna alle niveaus geldt dat minimaal driekwart van de vacatures binnen drie maanden is vervuld. Alleen op mbo-niveau 2 is maar 56% van de vacatures binnen drie maanden vervuld.

Figuur 5: Duur openstaande vacatures (n=117).

Bijna driekwart van de bedrijven verwacht voor 2010 een gelijkwaardig personeelsbestand. Bij de bedrijven die een verandering verwachten in het personeelsbestand gaat het vooral om een uitbreiding van het aantal fte's.

Uit het vacatureonderzoek blijkt dat er voor 2009 een landelijke groei van de werkgelegenheid van bijna vijf procent wordt verwacht (zie tabel 2). Hoewel er in alle regio's een verwachting van groei is, verschillen de prognoses op regionaal niveau sterk. Zo wordt er in de regio's Noord en Zuid-West een kleine groei van 1 à 2 procent verwacht, terwijl de bedrijven in de regio's Zuid-Oost, Midden-West en Noord-West een sterke groei van bijna 7% verwachten.

District	Werkgelegenheidsgroei
Noord	+0,7%
Oost	+3,3%
Midden-West	+6,7%
Noord-West	+6,7%
Zuid-West	+1,9%
Zuid-Oost	+6,7%
Landelijk	+4,7%

Tabel 2: Werkgelegenheidsgroei (tuincentra, n=228).

Arbeidsmarktprognose komende vijf jaar

7

Bloem

Ruim de helft (56%) van de bedrijven geeft aan een toename van de omzet te verwachten in de komende vijf jaar. Bijna een derde van de bedrijven denkt niet te groeien qua omzet. Slechts 2% van de bedrijven denkt dat de omzet zal afnemen, zo blijkt uit het onderzoek van Aequor uit 2009. Het onderzoek van Van Es Marketing Services/Marktdata uit maart 2009 laat een iets minder positief beeld zien: 50% van de tuincentra (200 deelnemende bedrijven) verwacht een gelijkblijvende omzet voor 2009 in vergelijking met 2008. Een derde van de tuincentra verwacht een omzetsijging.

Door 38% van de bedrijven wordt een uitbreiding in fte verwacht. Ruim de helft van de bedrijven verwacht niet te groeien wat het aantal banen betreft. Slechts 4% van de bedrijven denkt dat het aantal fte's zal afnemen.

Van de ondervraagde bedrijven verwacht 79% niet dat het gevraagde opleidingsniveau de komende vijf jaar zal stijgen. Van de overige bedrijven verwacht 16% dat het gevraagde opleidingsniveau hoger zal zijn. Men verwacht over het algemeen niet dat het in de toekomst moeilijker zal zijn om aan personeel te komen. Ruim 40% van de bedrijven verwacht geen verschil, terwijl 26% verwacht dat het juist makkelijker zal worden, omdat door de economische crisis een groter aanbod van personeel ontstaat.

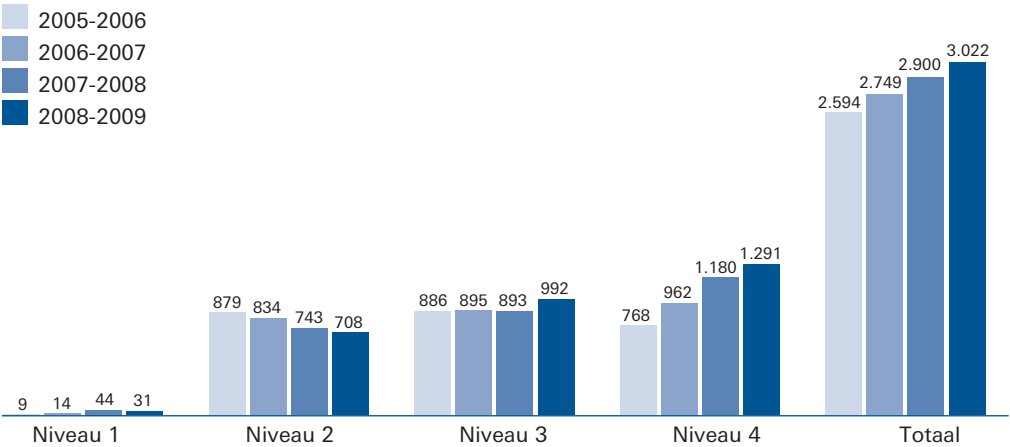
Ook de resultaten van een ledenenquête van branchevereniging Tuinbranche Nederland (november 2008) laten zien dat 70% van de groen- en tuincentra neutraal of positief is over de toekomst van hun bedrijf. Toch verwacht ook ongeveer 28% van de groen- en tuincentra dat de komende jaren moeilijk zullen gaan worden.

Opleiding en praktijkleren

Wie in de tuincentrumbranche wil gaan werken, kan een van de opleidingen in de groene detailhandel volgen. Deze opleidingen maken deel uit van het totale pakket aan opleidingen voor de sector bloem. Hieronder vallen ook de opleidingen die zijn gericht op de groene detailhandel (assistent, medewerker, vakbekwaam medewerker en manager), de bloemendetailhandel (medewerker, vakbekwaam medewerker en manager bloembinden) en natuur en vormgeving (vakbekwaam medewerker en specialist natuur en vormgeving). Het totaal aantal inschrijvingen voor deze opleidingen (in de sector bloemen- en tuincentrumbranche) is de afgelopen jaren licht gestegen tot iets meer dan 3.000 in het schooljaar 2008-2009 (zie figuur 6).

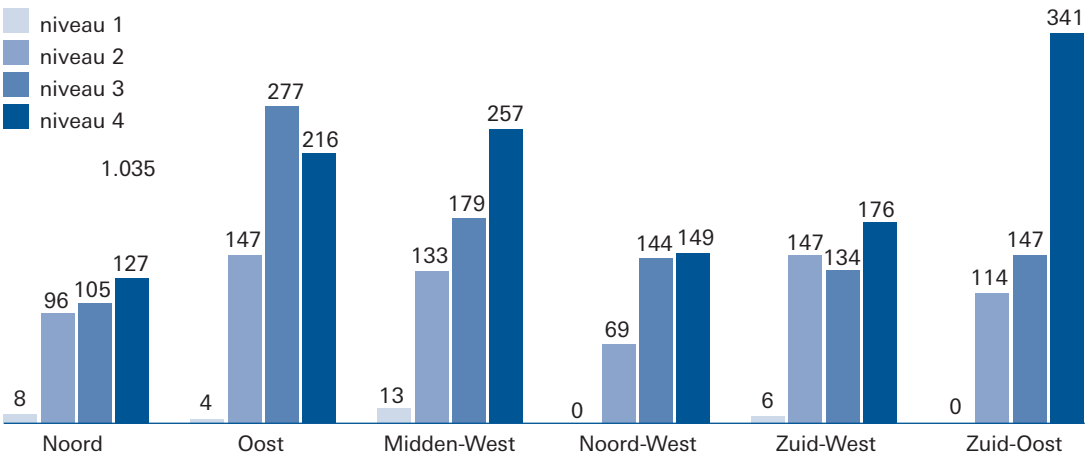

Daarbinnen zijn er met name meer deelnemers in opleidingen op niveau 4 gestart. Er zijn nauwelijks deelnemers op niveau 1.

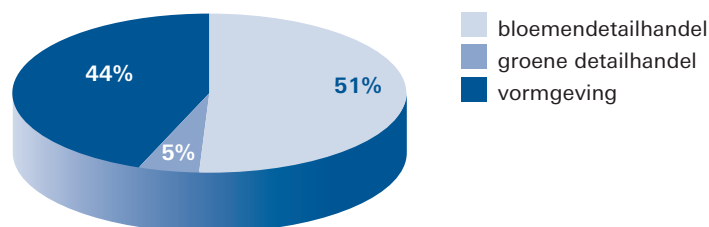
Figuur 6: Aantal deelnemers sector bloem (Bron: Cfi, bewerkt door Aequor).

De meeste inschrijvingen voor opleidingen in de sector bloem in 2008-2009 bevinden zich in district Oost (totaal aantal inschrijvingen is 664). In het district Oost bevinden zich naar verhouding ook de meeste bedrijven en leerbedrijven. In district Zuid-Oost hebben relatief veel deelnemers zich ingeschreven voor de opleidingen op niveau 4 (zie figuur 7). Het gaat hier om de kwalificaties ‘specialist natuur en vormgeving’ en ‘manager groene detailhandel’. In bijlage 1 is het totaal aantal deelnemers per RPA-cluster opgenomen.

Figuur 7: Aantal inschrijvingen sector bloem per regio, 2008-2009 (Bron: Cfi, bewerkt door Aequor).

Ongeveer de helft van alle ingeschreven deelnemers in het schooljaar 2008-2009¹ volgt een opleiding gericht op de bloemendetailhandel (zie figuur 8). Ook de vormgevingsopleidingen zijn populair: 44% van de deelnemers kiest hiervoor. Er zijn relatief maar weinig deelnemers die kiezen voor een opleiding in de groene detailhandel, waar de tuincentra onder vallen.

Figuur 8: Indicatie van de verdeling van de kwalificaties (Bron: Cfi, bewerkt door Aequor).

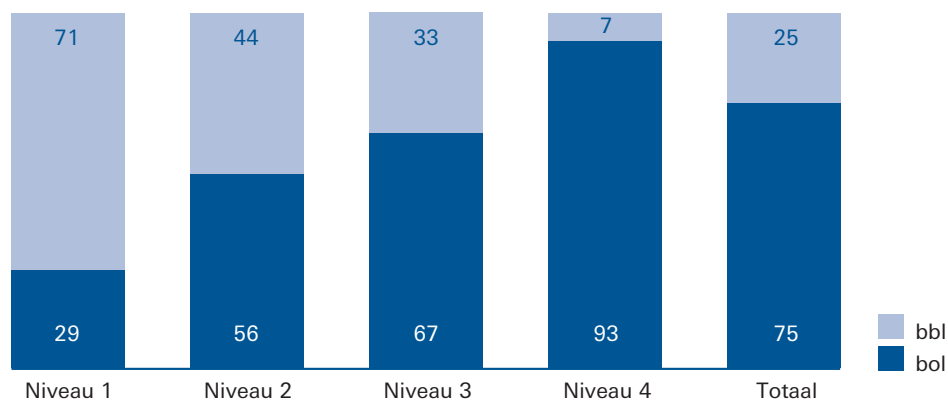
Nieuwe opleiding

Vanaf 1 september 2009 zijn zes agrarische opleidingscentra, een regionaal opleidingscentrum en de branchevereniging Tuinbranche Nederland gestart met een nieuwe invulling van de opleiding tot medewerker in de tuincentrumbranche. Met de nieuw vormgegeven opleiding willen deze partners meer scholieren werven voor de branche en de opleidingen beter laten aansluiten op de praktijk. Het onderwijs gaat bijvoorbeeld meer aandacht besteden aan ICT en verkooptechnieken. De mbo-opleiding is er op niveau 2, 3 en 4 en kan zowel in de bol- als bbl-variant gevolgd worden.

Deelnemers per leerweg

Voor het schooljaar 2008-2009 hebben deelnemers in alle opleidingen van de sector bloem zich vooral ingeschreven voor de bol-variant van een opleiding. Het gaat hierbij om driekwart van de deelnemers. Per niveau zijn er verschillende verdelingen (zie figuur 9). Hoe hoger het niveau, hoe meer deelnemers de bol-variant van een opleiding volgen. Deelnemers op niveau 1 volgen met name de bbl-variant (praktijkdeel van ten minste 60%) van de (assistent)opleiding.

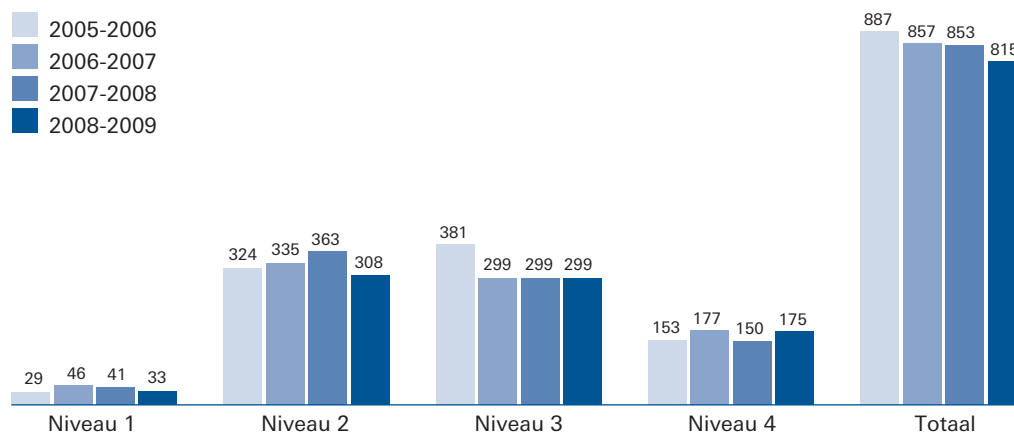
¹ NB Het gaat hier alleen om de inschrijvingen op de in februari 2008 vastgestelde kwalificaties.

Figuur 9: Percentage deelnemers (n=3.022) per leerweg, 2008-2009 (Bron: Cfi, bewerkt door Aequor).

Aantal diploma's

Het aantal diploma's dat voor opleidingen in de sector bloem wordt behaald, is de afgelopen jaren gedaald (zie figuur 10). In het schooljaar 2007-2008 zijn er 815 diploma's uitgereikt. Op niveau 3 zijn de aantallen al een paar jaar gelijk. Niveau 4 laat als enige niveau (weer) een toename zien van het aantal gediplomeerden. De afgelopen jaren hebben veel deelnemers gekozen voor de opleiding tot vormgever. Zij zijn op dit moment nog niet klaar met hun opleiding. De verwachting is dat het aantal diploma's (niveau 3 en 4) hierdoor over een paar jaar zal gaan stijgen.

Figuur 10: Aantal diploma's per niveau, sector bloem (Bron: Cfi, bewerkt door Aequor).

Leerbedrijven

Aequor heeft in totaal 22.160 leerbedrijven erkend (peildatum oktober 2009). Daarvan is 12,4% (2.739 bedrijven) erkend voor praktijkleren specifiek in de bloemenbranche. Ongeveer een kwart van het totaal (711 bedrijven, zie tabel 3) is specifiek erkend voor het praktijkleren in de tuincentrumbranche (of groene detailhandel). Overeenkomstig met het aantal bedrijfsvestigingen, zijn er in verhouding in het district Oost de meeste leerbedrijven erkend voor praktijkleren in de tuincentrumbranche (of groene detailhandel). In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van het aantal leerbedrijven per RPA-cluster.

District	Aantal leerbedrijven bloemenbranche	Aantal leerbedrijven tuincentrumbranche/ groene detailhandel	Percentage leerbedrijven tuincentrumbranche/ groene detailhandel t.o.v. bloemenbranche
Noord	317	128	40,4%
Oost	594	191	32,2%
Midden-West	534	109	20,4%
Noord-West	338	57	16,9%
Zuid-West	395	80	20,3%
Zuid-Oost	561	146	26,0%
Totaal	2.739	711	26,0%

*Tabel 3: Aantal erkende leerbedrijven sector bloem en tuincentrumbranche/groene detailhandel
(Bron: Aequor, register van leerbedrijven, oktober 2009).*

Over het algemeen zijn er voor de deelnemers die de opleiding in de groene detailhandel volgen ruim voldoende stageplaatsen. Dit geldt met name voor de niveaus 2 en 3. In de regio Noord zijn er in verhouding meer deelnemers dan stageplaatsen. Voor de deelnemers op niveau 4 zal het vinden van een stageplaats lastiger zijn, maar ook hier zijn nog altijd voldoende stageplaatsen beschikbaar.

Prognose mbo-arbeidsmarkt

Het aantal gediplomeerden van de sector bloem dat de arbeidsmarkt betreedt, neemt af en er zijn in 2009 nog wel veel vacatures. Dit betekent dat er in deze branche nog steeds een goede kans op een baan voor gediplomeerden op niveau 2, 3 en 4 is. Dit geldt voor alle districten in Nederland. Het gaat hier om het arbeidsmarktperspectief gezien vanuit de gediplomeerde starter en is bepaald aan de hand van de verhouding tussen het aantal gediplomeerden in een regio op niveau 2, 3 en 4 en het te verwachten aantal vacatures dat voor deze starters openstaat.

Bronnen

- Aequor (2008). *Visie van tuincentrumondernemers over de ontwikkelingen in de tuincentra*. Ede: Aequor.
- Hoofdbedrijfsschap Detailhandel. www.hbd.nl website geraadpleegd op 31 augustus 2009.
- Persbericht *Tuinbranche blijft overeind in financiële crisis/consument ontziet de tuin bij besparingen*. In: Plant Publicity Holland, 23 september 2009.
- Rabobank. www.rabobank.nl/cijfersentrends (Tuincentra, mei 2009).
- Tuinbranche Nederland (2007). *Structuurnota 2007*. Opgesteld door DHV B.V. Ruimte en mobiliteit.
- Tuinbranche Nederland (2009). *Ledenenquête 2008-2009 Tuinbranche Nederland*.
- Van Es Marketing Services/Marktdata (2009) *Tuincentra*.

Bijlage 1: Kengetallen per RPA-cluster voor de sector bloem

RPA Cluster	Aantal deelnemers bloem 2008-2009	Aantal vestigingen-tuincentra (2008)*	Aantal leer-bedrijven bloemen-branche (2009)	Aantal leerbedrijven tuincentrum-branche/groene detailhandel**	Percentage tuincentrum-branche/groene detailhandel t.o.v. bloemen-branche
Arnhem en Achterhoek	156	30	139	32	23%
Eemland	34	5	39	6	15,4%
Flevoland	102	18	44	14	31,8%
Friesland	125	44	129	50	38,8%
Gooi & Vecht-streek	28	14	43	12	27,9%
Groningen en Noord-Drenthe	130	43	124	49	39,5%
Haaglanden	201	32	137	26	19%
IJssel en Vecht	95	36	78	25	32,1%
IJssel-Veluwe	173	48	154	62	40,3%
Midden Brabant	67	22	73	16	21,9%
Nijmegen en Rivierenland	99	40	109	35	32,1%
Noord- en Midden-Limburg	177	34	118	35	29,7%
Noord-Holland Noord	187	37	120	22	18,3%
Noordoost Brabant	91	29	106	27	25,5%
Rijn-Gouwe	107	29	127	23	18,1%
Rijnmond	268	46	216	40	18,5%
Twente	141	56	114	37	32,5%
Utrecht-Midden	110	27	144	28	19,4%
West-Brabant	130	30	124	22	17,7%
Zeeland	65	15	55	18	32,7%
Zuid-Drenthe	81	28	64	29	45,3%
Zuid-Limburg	168	22	163	33	20,2%
Zuidelijk Noord-Holland	175	46	218	35	16,1%
Zuidoost Brabant	99	45	101	35	34,7%
Totaal	3.009	776	2.739	711	26%

* Aantal vestigingen waar de hoofdactiviteit tuincentrum is (Bron: LISA).

** Een leerbedrijf wordt voor een kwalificatie erkend (tuincentrumbranche/groene detailhandel), dit hoeft niet per se de hoofdactiviteit van een bedrijf te zijn.

